

Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası'nın Türkiye'ye Yansımaları¹ Özlem TEKİN²

Öz

Almanya Federal Cumhuriyeti, Dış Kültür ve Eğitim Politikası çerçevesinde Alman dili, kültürü ve eğitimini yurt dışında tanıtarak ve yabancı ortaklarla iş birliği yaparak uluslararası ilişkilerini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu politikanın uygulanmasından öncelikle Federal Dışişleri Bakanlığı sorumlu olmakla birlikte, çeşitli kurum ve kuruluşlar da bu politikaya dahildir. Bunlar aracılığıyla Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası, dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye'de de kendisini çeşitli şekillerde göstermektedir. Bu çalışmanın amacı, Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası'nın Türkiye'ye, özellikle de dil ve eğitim alanlarına nasıl yansıdığını incelemektir. Bu doğrultuda, öncelikle Federal Dışişleri Bakanlığı Kültür ve Toplum Dairesi tanıtılacaktır. Ardından, Kültür Bakanlığı Konferansı'nın belirli komiteleri ile Pedagojik Değişim Servisi ve Yurtdışı Eğitim Merkezi gibi kurumların yanı sıra, Goethe Enstitüsü ve Alman Akademik Değişim Servisi gibi kuruluşların Türkiye'de yaptıkları çalışmalar incelenecektir. Son olarak, bu kurum ve kuruluşların müşterek yürüttükleri çalışmalar da ele alınacaktır. Böylece, Almanya'nın Dış Kültür ve Eğitim Politikası'nın Türkiye'deki yeri ve önemi belirlenmeye çalışılacaktır.

Reflections of German Foreign Cultural and Educational Policy on Turkey

Abstract

As part of its Foreign Cultural and Educational Policy, the Federal Republic of Germany aims to strengthen its international relations by promoting German language, culture and education abroad. While the Federal Foreign Office is primarily responsible for implementing this policy, various institutions and organizations are involved. The aim of this paper is to analyse how German Foreign Cultural and Educational Policy is reflected in Turkey, specifically in the fields of language and education. After an introduction to the Department of Culture and Society of the Federal Foreign Office, institutions such as the Conference of the Ministry of Culture and the Centre for Education Abroad, as well as organisations such as the Goethe Institute and the German Academic Exchange Service will be examined. Finally, joint activities will be discussed. In this way, this paper will demonstrate the place and importance of Germany's Foreign Cultural and Educational Policy in Turkey.

Anahtar Sözcükler

Almanya
Dış Kültür ve Eğitim
Politikası
kurumlar
kuruluşlar
Türkiye

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 30.03.2023

Kabul Tarihi: 22.05.2023

Doi:
10.20304/humanitas.1274049

Keywords

Germany
Foreign Cultural and
Educational Policy
institutions
organisations
Turkey

About Article

Received: 30.03.2023

Accepted: 22.05.2023

Doi:
10.20304/humanitas.1274049

¹ Bu çalışma, 20-23 Ekim 2022 tarihleri arasında Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi'nin ev sahipliğinde düzenlenen INCSOS VIII. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Doç. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Tekirdağ/ Türkiye, ozlemtekin@nku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6283-7741.

Giriş: Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası

Almanya Federal Cumhuriyeti, 1945'ten bu yana *Dış Kültür ve Eğitim Politikası* (*Auswärtige Kultur- und Bildungspolitik*, AKBP) çerçevesinde Almanya ile Alman dilini, kültürünü ve eğitimini yurt dışında tanıtmayı, diğer ülkelerle kültür, eğitim ve bilim alışverişi yoluyla karşılıklı anlayış ve güven oluşturmayı, ayrıca yurt dışındaki ortakları ile iş birliği yaparak uluslararası ilişkilerini güçlendirmeyi ve böylece kalıcı barışı desteklemeyi amaçlamaktadır (Auswärtiges Amt, 2020a, s.8). Bu bağlamda Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası, uluslararası siyasi ve ekonomik ilişkilerin yanı sıra Alman dış politikasının “üçüncü sacayağı” olarak da bilinmektedir (örn. Zimmermann ve Geißler, 2018). Aynı zamanda *kamu diplomasi* (*public diplomacy*) ve *kültür diplomasisinin* (*cultural diplomacy*) bir parçası olarak nitelendirilen Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası ile, 1945'ten önceki yıllardaki askeri müdahale ve siyasi güç ile şekillenen *sert gücün* (*hard power*) yerine *yumuşak güç* (*soft power*) oluşturulmaya çalışılmaktadır (Maaß, 2013, s. 6, 8). Joseph Nye'in (1990) ortaya çıkarttığı ‘yumuşak güç’ terimin tanımına göre, “sert güçten, yani ekonomik ve askeri gücün havuç ve sopalarını kullanarak başkalarının sizin isteklerinizi yerine getirme becerisinden farklı” olarak “yumuşak güç, başkalarını hedeflerinizi benimsemeye çekerek ve ikna ederek sizin istediğinizi elde etme becerisidir” (Nye, 2003).

Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası, öncelikle *Federal Dışişleri Bakanlığı* (*Auswärtiges Amt*) altında bulunan *Kültür ve Toplum Dairesi*'nin (*Abteilung für Kultur und Gesellschaft*) görevi olsa da, yukarıdaki amaçlara katkı sağlayan, bir yanda doğrudan devlet idaresine bağlı olan kurumlar, diğer yanda ise devlet tarafından desteklenen bağımsız kuruluşlar bulunmaktadır. Kurumlar arasında *Kültür Bakanlığı Konferansı*'nin (*Ständige Konferenz der Kultusminister der Länder / Kultusministerkonferenz*,) belirli komiteleri ve *Pedagojik Değişim Servisi* (*Pädagogischer Austauschdienst*), *Yurtdışı Eğitim Merkezi* (*Zentralstelle für das Auslandsschulwesen*), *Alman Arkeoloji Enstitüsü* (*Deutsches Archäologisches Institut*) ve *Alman Medya Organı* (*Deutsche Welle*) yer almaktadır. Ancak, Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası'nın görevlerinin çoğunu devlet tarafından desteklenen bağımsız kuruluşlar (*Mittlerorganisationen*) üstlenmektedir. Bunlar arasında *Goethe Enstitüsü* (*Goethe-Institut*), *Alman Akademik Değişim Servisi* (*Deutscher Akademischer Austauschdienst*), *Alexander von Humboldt Vakfı* (*Alexander von Humboldt-Stiftung*), *Dış Kültürel İlişkiler Enstitüsü* (*Institut für Auslandsbeziehungen*) ve *Alman UNESCO Komisyonu* (*Deutsche UNESCO-Kommission*) bulunmaktadır. Bu kuruluşların Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası'ndaki önemi şu şekilde özetlenebilir:

Dış Kültür ve Eğitim Politikası'nın uygulanması büyük ölçüde özel hukuk kapsamında örgütlenmiş, yani yasal olarak bağımsız (kayıtlı bir dernek [*eingetragener Verein, e.V.*], vakıf [*Stiftung*] veya limited şirket [*Gesellschaft mit beschränkter Haftung, GmbH*] olarak) ve federal bütçeden sağlanan fonlarla kendi sorumlulukları altında yurtdışındaki kültürel çalışmaları yürüten aracı kuruluşlar [*Mittlerorganisationen*] tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu doğrultuda Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası'nın önemli bir özelliği, görevlerin çeşitli [...] kuruluşlar arasında dağıtılması ve ademi merkeziyetçi olmasıdır. [...] Dış Kültür ve Eğitim Politikası, yurtiçinde ve yurtdışında geniş bir kuruluşlar ağı aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu kuruluşlar, [...] ulusötesi ilişkilerin ve demokratikleşmenin kuruluşlarıdır. Yabancı ülkelerde toplumsal faaliyetler, etkinlikler, yayınlar, ilgili elitler üzerindeki etki veya benzer kuruluşlar, elitler ve gruplarla temas yoluyla uluslararası ilişkilerin derinleştirilmesi için çalışmak üzere toplum içinden ortaya çıkmaktadır. Aracı kuruluşlar, çerçeve anlaşmaları temelinde hükümet adına devlet çıkarlarını temsil etse de özel hukuk statüsüne sahip olduklarından Federal Dışişleri Bakanlığı ve diğer devlet kurumları karşısında özerkliklerine sahiptirler. Ancak, aracı kuruluşlar, özerk program planlamalarına rağmen, önceden belirlenmiş siyasi yönergeler doğrultusunda hareket etmek zorundadır ve böylece kurumsal olarak entegredir. (Deutscher Bundestag / Wissenschaftliche Dienste, 2006, s. 5)

Yukarıda adı geçen kurum ve kuruluşlar aracılığıyla Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası, dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye'de de dil, eğitim, bilim ve kültür gibi farklı alanlarda çeşitli şekillerde kendini göstermektedir.

Alan yazında, Alemdar (2018), Akpınar Dellal (2020), Sakar ve Kaymaz (2020) gibi bazı çalışmalar, Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası'nın Türkiye'deki genel etkileri hakkında bilgi verse de dil ve eğitim alanlarına özgü somut etkilerini gösteren çalışmalar yeterli düzeyde değildir. Bu nedenle, bu yazının amacı, Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası'nın dil ve eğitim alanlarında Türkiye'ye nasıl yansıdığını incelemektir. Bu amaçla, en güncel verileri içeren ayrıntılı literatür taraması ve internet araştırması yapılmıştır. Öncelikle *Federal Dışişleri Bakanlığı Kültür ve Toplum Dairesi* tanıtılacaktır. Ardından *Kültür Bakanlığı Konferansı'nın belirli komiteleri ile Pedagojik Değişim Servisi* ve *Yurtdışı Eğitim Merkezi* gibi kurumların yanı sıra, *Goethe Enstitüsü* ve *Alman Akademik Değişim Servisi* gibi kuruluşların Türkiye'deki çalışmaları incelenecektir. Son olarak, bu kurum ve kuruluşların müşterek yürüttükleri çalışmalar da ele alınacaktır. Böylece bu yazı kapsamında, Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası'nın Türkiye'deki, özellikle de dil ve eğitim alanlarındaki yeri ve önemi belirlenmeye çalışılacaktır.

Federal Dışişleri Bakanlığı Kültür ve Toplum Dairesi

Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası, *Federal Dışişleri Bakanlığı*'na (*Auswärtiges Amt*, AA) bağlı olan *Kültür ve Toplum Dairesi*'nin (*Abteilung für Kultur und Gesellschaft*) sorumluluğundadır. Kültür ve Toplum Dairesi, Federal Dışişleri Bakanlığı'nın on bir dairesinden biri olan 6. Dairesi'dir (Auswärtiges Amt, 2023a). Temel görevi, Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası'nın yanı sıra yurtdışındaki iletişim politikasını ve siyasi halkla ilişkiler çalışmalarını planlamak, koordine etmek ve yönetmektir (Auswärtiges Amt, 2022). Bu görevlerini yerine getirmek için Kültür ve Toplum Dairesi, yukarıda belirtildiği gibi hem doğrudan devlet idaresine bağlı olan kurumlar hem de devlet tarafından desteklenen bağımsız kuruluşlar ile iş birliği içindedir. Federal Dışişleri Bakanlığı, 2023 yılında Kültür ve Toplum Dairesi'ne 1,072 milyar Euro bütçe ayırmıştır (Auswärtiges Amt, 2023b).

Federal Dışişleri Bakanlığı Kültür ve Toplum Dairesi'nin çalışmaları, Almanya ile başka bir devlet arasındaki kültürel ilişkilerini düzenleyen uluslararası hukuk kapsamındaki kültür anlaşmalarına dayanmaktadır. Bu bağlamda, Türk-Alman kültürel ilişkilerinin akdi temeli, 8 Mayıs 1957 tarihinde kabul edilen ve dönemin Almanya Dışişleri Bakanı Heinrich von Brentano ile Türkiye Dışişleri Bakanı Etem Menderes tarafından imzalanan *Federal Almanya Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Kültür Anlaşması*'dir (Auswärtiges Amt, 1957). Bu anlaşmaya ek olarak, 26 Mayıs 1986 tarihinde *Türkiye Cumhuriyeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti Arasındaki Kültür Anlaşmasına Ek Anlaşma*'sı imzalanmıştır (Auswärtiges Amt, 1986).³

Bu iki anlaşmayı esas alarak, Kültür ve Toplum Dairesi'nin altında bulunan on dört birimden yedisi Türkiye ile ilgili olup Tablo 1'de gösterilmiştir (Auswärtiges Amt, 2023a).

Tablo 1.

Kültür ve Toplum Dairesi'nin Türkiye ile ilgili birimleri

Birim	Görevler
Birim 601	Kültür ve Medya İlişkileri: Avrupa, ABD, Türkiye, vd.
Birim 604	Uluslararası Bilim Politikası
Birim 605	Yurtdışındaki Okullar
Birim 606	Goethe Enstitüsü, Dış Kültürel İlişkiler Enstitüsü (ifa), vd.
Birim 608	Dış İletişim, Yurtdışındaki Almanya İmajı
Birim 610	Yabancı Dil Olarak Almancanın Teşviki / Ortak Okul Girişimi PASCH
Birim 613	Alman Arkeoloji Enstitüsü, Kültürel Koruma

³ Ek anlaşmada, özellikle Türk okullarında görev yapan Alman öğretmenlerin statüsü düzenlenmektedir (Auswärtiges Amt, t.b.a; 1986).

Kurumlar

Kültür Bakanlığı Konferansı'nın belirli Komiteleri ve Pedagojik Değişim Servisi

Almanya'da "kültürel egemenlik", eyaletlerin sorumluluğunda olduğundan, *Kültür Bakanlığı Konferansı (Ständige Konferenz der Kultusminister der Länder / Kultusministerkonferenz, KMK)* Almanya'nın Dış Kültür ve Eğitim Politikası'nın önemli bir ortağıdır (Ortner ve Ruckteschell-Katte, 2010, s. 137). Kültür Bakanlığı Konferansı, Almanya Federal Cumhuriyeti'ndeki 16 eyaletin eğitim, bilim ve kültür işlerinden sorumlu bakan ve senatörlerinden oluşmaktadır (Kultusministerkonferenz, t.b.b).

Kültür Bakanlığı Konferansı'nın görevleri, genel olarak Almanya'daki eğitim, bilim ve kültür ile ilgili olsa da (Kultusministerkonferenz, t.b.a), Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası özelinde iki komitesi bulunmaktadır (Ortner ve Ruckteschell-Katte, 2010, s. 137): *Yurtdışındaki Okul Çalışmaları için Federal-Eyalet Komitesi (Bund-Länder-Ausschuss für schulische Arbeit im Ausland, BLASCHA)*, Kültür Bakanlığı Konferansı ve Federal Dışişleri Bakanlığı ile koordineli bir şekilde yurtdışındaki Alman okulları ile ilgili tüm temel kararları almaktadır (Kultusministerkonferenz, t.b.c). *Almanca Dil Diploması Merkez Komitesi (Zentraler Ausschuss für das Deutsche Sprachdiplom, ZA)* ise, *Almanca Dil Diploması (Deutsches Sprachdiplom, DSD)* sınavlarının içeriğinden ve idaresinden sorumludur (Kultusministerkonferenz, t.b.d). Kültür Bakanlığı Konferansı'nın bu iki komitesi tarafından yurtdışındaki Alman okulları ve Almanca Dil Diploması ile ilgili alınan kararlar, Yurtdışı Eğitim Merkezi tarafından uygulandığı için bu uygulamalar bir sonraki bölümde hem genelde hem de Türkiye bağlamında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Kültür Bakanlığı Konferansı'na bağlı olan *Pedagojik Değişim Servisi (Pädagogischer Austauschdienst, PAD)* ise, okul alanında uluslararası değişim ve iş birliği programlarını uygulamakla görevlidir (Kultusministerkonferenz / Pädagogischer Austauschdienst, t.b.a). PAD'ın Türkiye ile ilgili çalışmaları, PASCH Projesi örneği üzerinden 'Müşterek Yürütülen Çalışmalar' bölümünde ele alınacaktır.

Yurtdışı Eğitim Merkezi

Yurtdışı Eğitim Merkezi (Zentralstelle für das Auslandsschulwesen, ZfA), *Federal Dışişleri Dairesi'nin (Bundesamt für Auswärtige Angelegenheiten, BfAA)* bir departmanı olup Federal Dışişleri Bakanlığı adına ve Kültür Bakanlığı Konferansı ile yakın iş birliği içinde Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası'nın üç temel görevini üstlenmektedir: 1. Yurtdışındaki Alman okullarının koordinasyonu, 2. Almanca Dil Diploması'nın uygulanması ve 3. Almanca öğretmenlerinin yurtdışına görevlendirilmesi.

Dünya çapında 135 *Yurtdışı Alman Okulu (Deutsche Auslandsschulen, DAS)* bulunmaktadır (Zentralstelle für das Auslandsschulwesen, 2022b). Bu okullar öncelikle iş için yurtdışında bulunan ve çocuklarının Almanca eğitim almasını isteyen Alman vatandaşlarına yöneliktir. Ancak günümüzde, *karşılaşma okulu (Begegnungsschule)* olarak tasarlanan bu kurumlar, aynı zamanda ev sahibi ülkelerden ve diğer kültürel gruplardan gelen çocuklara da Almanya'yı, kültürünü ve dilini tanıma fırsatı sunmaktadır. Dünya çapında yaklaşık 84.000 öğrenci DAS okullarında eğitim görmektedir (Zentralstelle für das Auslandsschulwesen, 2022a) ve buradan farklı diplomalar alabilmektedir. Bunlar, bir tarafta *Alman Ortakokul Mezuniyet Diplomaları (Deutsche mittlere Abschlüsse inkl. Haupt- und Realschule)* veya *Alman Lise Mezuniyet Diploması (Deutsche Abschlüsse zur Erlangung der deutschen allgemeinen Hochschulreife / Abitur)* gibi Almanya'da geçerliliği olan diplomalardır. Diğer tarafta ise *Uluslararası Alman Lise Mezuniyet Diploması (Deutsches Internationales Abitur, DIA)*, *Uluslararası Bakalorya Diploması (Internationales Baccalaureate, IB)* veya *Karma Dil Uluslararası Bakalorya (Gemischtsprachiges Internationales Baccalaureate, GIB)* gibi uluslararası standartlara göre dünya çapında tanınan diplomalar da mevcuttur. Bunun yanında, bazı okullarda ev sahibi ülkede geçerli olan ulusal mezuniyet diplomaları da alınabilmektedir.

Yurtdışındaki Alman okullarının koordinasyonunun yanında, Kültür Bakanlığı Konferansı'nın himayesinde olan *Almanca Dil Diploması'nın (Deutsches Sprachdiplom, DSD)* uygulanması da Yurtdışı Eğitim Merkezi tarafından yürütülmektedir. İki türden olan diplomanın birinci seviyesi (*DSD I*), *Avrupa Ortak Dil Referans Çerçevesi'ne (Common European Framework of Reference for Languages, CEFR)*⁴ göre B1 seviyesindeki Almanca dil becerilerini ölçüp Almanya'daki üniversitelerin *hazırlık sınıfına (Studienkolleg)* kabul almak için geçerli olmaktadır. Almanca Dil Diploması'nın ikinci seviyesi (*DSD II*) ise, CEFR'in B2/C1 seviyelerindeki Almanca dil becerilerini test etmekte ve Almanya'daki üniversitelerde lisans eğitimi görmek için önkoşul olarak kabul edilmektedir. Almanca Dil Diploması sınavları dünya çapında yaklaşık 1.100 yerli ve onaylı *DSD okullarında (DSD-Schulen)* gerçekleştirilmektedir (Kultusministerkonferenz, t.b.d). Dünyanın her yerinde bulunan DSD okullarında yabancı dil olarak Almanca öğrenen toplam öğrenci sayısı ise yaklaşık 368.000'dir (Zentralstelle für das Auslandsschulwesen, 2022a).

Yurtdışı Eğitim Merkezi, yurtdışındaki Alman okullarının öğretmen ihtiyacını karşılamak ve Almanca Dil Diploması'nın uygulanmasını desteklemek için yaklaşık 1.800 Alman öğretmeni yurtdışına görevlendirip hem görev öncesi özel olarak hazırlamakta hem de

⁴ Avrupa Ortak Dil Referans Çerçevesi, 'Goethe Enstitüsü' başlıklı bölümde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

görev süresi boyunca pedagojik konularda ve mali olarak desteklemektedir (Zentralstelle für das Auslandsschulwesen, 2022a). Görevlendirmeler, devlet memurluğu veya süresiz çalışma sözleşmesi kapsamındaki öğretmenler için *Auslandsdienstlehrkraft (ADLK)* şeklinde gerçekleştirilmektedir. Süresiz çalışma sözleşmesi kapsamı dışındaki öğretmenler veya *Yabancı Dil olarak Almanca (Deutsch als Fremdsprache)* alanında yüksek lisans derecesine sahip mezunlar ise *Bundesprogrammlehrkraft (BPLK)* olarak görevlendirilmektedir. Devlet memurluğu veya süresiz çalışma sözleşmesi kapsamındaki öğretmenler aynı zamanda eyalet onayına bağlı olarak *Landesprogrammlehrkraft (LPLK)* olarak görevlendirilebilmektedir. Bunun dışında, yurtdışındaki Alman okullarında Alman veya yerel öğretmen olan, Yurtdışı Eğitim Merkezi tarafından değil, doğrudan yerel okullar tarafından istihdam edilen ve *Ortslehrkraft (OLK)* olarak adlandırılan öğretmenler de mevcuttur.

Almanya ile Türkiye arasında 1957 yılında imzalanan Kültür Anlaşması'nı esas alarak faaliyetlerini sürdüren Türkiye'deki Alman dilinde eğitim veren okullar, uzun bir geçmişe sahip olmakla birlikte prestijli okullar arasında yer almaktadır. Bunların 6'sı Alman Okulu (DAS) statüsünde olup (Tablo 2), Yurtdışı Eğitim Merkezi tarafından hem maddi olarak hem de Almanya'dan görevlendirilen öğretmenler ile desteklenmektedir (Zentralstelle für das Auslandsschulwesen, 2023).

Tablo 2.

Türkiye'deki Alman okulları (DAS okulları)

Okul (Türkçe ismi)	Okul (Almanca ismi)
Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu Ernst Reuter Okulu	Deutsche Schule Ankara, Ernst-Reuter-Schule
Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu, İzmir Şubesi – İzmir Alman Okulu	Botschaftsschule Ankara, Zweigstelle Izmir
Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu, İstanbul Şubesi	Deutsche Schule Ankara, GS Istanbul
İstanbul Alman Lisesi	Deutsche Schule Istanbul / Alman Lisesi Istanbul
İstanbul Erkek Lisesi (Almanca Bölümü)	Istanbul Erkek Lisesi
İELEV Özel Lisesi	IELEV Schule Istanbul

Tüm bu okullar aynı statüde olsa da Tablo 3'de görüldüğü üzere, benzerliklerin yanı sıra konum, kuruluş yılı, okul yönetimi, yetkili diplomatik misyon, okul organizasyonu, eğitim dilleri, yabancı diller, Alman diplomaları, Almanca Dil Diploması (DSD), uluslararası

diplomalar ve ulusal diplomalar açısından farklılıklar da göstermektedir (Zentralstelle für das Auslandsschulwesen, 2023).

Tablo 3.

Türkiye'deki Alman (DAS) okullarının özellikleri

	Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu – Ernst Reuter Okulu Ankara	Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu, İzmir Şubesi – İzmir Alman Okulu İzmir	Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu, İstanbul Şubesi İstanbul	İstanbul Alman Lisesi İstanbul	İstanbul Erkek Lisesi (Almanca Bölümü) İstanbul	İLEEV Özel Lisesi İstanbul
Konumu	1952	2008	1961	1868	1884	2014
Kuruluş yılı	Alman Okullar Birliği Ankara	İzmir Alman Okulu Derneği	Almanya Büyükelçiliği Özel Okulu Derneği Ankara - İstanbul Şb.	İstanbul'daki Alman Okulunu İşletme Derneği	Türkiye Cumhuriyeti Eğitim Vakfı	İstanbul Erkek Liseliler Eğitim Vakfı
Okul yönetimi	Almanya Federal Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği	Almanya Federal Cumhuriyeti İzmir Başkanlığı	Almanya Federal Cumhuriyeti İstanbul Başkanlığı	Almanya Federal Cumhuriyeti İstanbul Başkanlığı	Almanya Federal Cumhuriyeti İstanbul Başkanlığı	Almanya Federal Cumhuriyeti İstanbul Başkanlığı
Yetkili diplomatik misyon	Kreş Okul: 1.-12. sf.	Kreş Okul: 1.-12. sf.	Kreş Okul: 1.-4. sf.	Kreş Okul: 5.-12. sf. TR: Hazırlık + 9.-12.sf.	Kreş Okul: Hazırlık + 9.-12. sf.	Kreş Okul: Hazırlık + 9.-12. sf.
Okul organizasyonu	Almanca (1.-12. sf.) İngilizce (11.-12. sf.)	Almanca (1.-12. sf.) İngilizce (10.-12. sf.)	Almanca (1.-4. sf.)	Almanca (DE: 5.-12. sf.) Almanca (TR: 9.-12. sf.) Türkçe (TR: 9.-12. sf.)	Türkçe (9.-12. sf.) Almanca (9.-12. sf.)	Almanca (9.-12. sf.) Türkçe (9.-12. sf.) İngilizce (9.-12. sf.)
Eğitim dilleri	Türkçe (3.-8. sf.) İngilizce (3.-12. sf.) Fransızca (6.-12. sf.) İspanyolca (11.-12. sf.)	Türkçe (1.-10. sf.) İngilizce (1.-12. sf.) Fransızca (6.-10. sf.)	Türkçe (1.-4. sf.) İngilizce (1.-4. sf.)	Türkçe (DE: 5.-7. sf.) İngilizce (DE: 5.-12. sf.) Fransızca (DE: 7.-12. sf.) İngilizce (TR: 9.-12. sf.)	Almanca (9.-12. sf.) İngilizce (9.-12. sf.)	Almanca (9.-12. sf.) İngilizce (9.-12. sf.)
Yabancı diller	Alman Ortakokul Mezuniyet Diplomalari (10. sf.)	Alman Ortakokul Mezuniyet Diplomalari (10. sf.)	-	Alman Ortakokul Mezuniyet Diplomalari (DE: 10. sf.)	-	-
Alman diplomaları	-	-	-	Alman Lise Mezuniyet Diploması (Abitur) (DE+TR: 12. sf.)	Alman Lise Mezuniyet Diploması (Abitur) (12. sf.)	-
Almanca Dil Diploması (DSD)	-	-	-	DSD I (10. sf.) DSD II (12. sf.)	DSD I (10. sf.) DSD II (12. sf.)	DSD I (10. sf.) DSD II (12. sf.)
Uluslararası diplomalar	Karma Dil Uluslararası Bakalorya (GIB) (12. sf.)	Karma Dil Uluslararası Bakalorya (GIB) (12. sf.)	-	-	-	Uluslararası Bakalorya (IB) (12. sf.) Karma Dil Uluslararası Bakalorya (GIB) (12. sf.)
Ulusal diplomalar	-	-	-	Türk Lise Diploması (TR: 12. sf.)	Türk Lise Diploması (TR: 12. sf.)	Türk Lise Diploması (12. sf.)

Türkiye'deki DAS okullarında eğitim gören öğrenci sayısı, ZfA tarafından açıklanan (ve Tablo 4'de gri işaretlenmiş olan) verilere göre 2.503'tür (Zentralstelle für das Auslandsschulwesen, 2023). Bu veriler, Tablo 3'te bulunan sınıf sayıları ile bölüldüğünde, sınıf başına düşen ortalama öğrenci sayısı, Alman vatandaşı öğrenci sayısı ve Almanca konuşan öğrenci sayısı tespit edilebilmektedir. Sınıf başına düşen ortalama öğrenci sayısı bakımından, İstanbul Erkek Lisesi en çok öğrenci sayısına sahip iken Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu'nda en az öğrenci sayısı bulunmaktadır. Sınıf başına düşen ortalama Alman vatandaşı öğrenci sayısına bakıldığında ise, ilk sırada İstanbul Alman Lisesi ve son sırada İELEV Özel Lisesi yer alırken İstanbul Erkek Lisesi'nde hiç Alman vatandaşı öğrenci bulunmadığı görülmektedir. Son olarak, sınıf başına düşen ortalama Almanca konuşan öğrenci sayısı açısından, İstanbul Alman Lisesi ilk sırada ve Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu son sırada yer almaktadır. İstanbul Erkek Lisesi ve İELEV Özel Lisesi'nde ise hiç Almanca konuşan öğrenci bulunmamaktadır. Tüm bu bilgilerin yanında, Türkiye'deki DAS okullarında eğitim gören öğrencilerin sadece %16,9'u Alman vatandaşı olması ve sadece %13,5'i Almanca konuşması dikkat çekmektedir.

Tablo 4

Türkiye'deki Alman (DAS) okullarındaki öğrenci sayıları

Okul (sınıf sayısı)	Toplam öğrenci sayısı	Sınıf başına ortalama öğrenci sayısı	Alman vatandaşı öğrenci sayısı	Sınıf başına ortalama Alman vatandaşı öğrenci sayısı	Almanca konuşan öğrenci sayısı	Sınıf başına ortalama Almanca konuşan öğrenci sayısı
Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu (12)	150	12,5	100	8,3	35	2,9
Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu, İzmir Şubesi (12)	152	12,7	138	11,5	129	10,8
Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu, İstanbul Şubesi (4)	72	18	55	13,8	48	12
İstanbul Alman Lisesi (8)	762	95,3	113	14,1	127	15,9
İstanbul Erkek Lisesi – Almanca Bölümü (5)	881	176,2	0	0	0	0
İELEV Özel Lisesi (5)	486	97,2	16	3,2	0	0
TOPLAM	2503	-	422	-	339	-

Öte yandan, Türkiye'de bulunan DAS okullarındaki öğretmen sayılarına bakıldığında (Tablo 5), Almanya'dan görevlendirilen öğretmenlerin sayısı 65, yerel öğretmenlerin sayısı ise 180 olduğu; böylece toplam 245 öğretmenin %26,5'inin Almanya'dan, %73,5'inin ise Türkiye'den istihdam edildiği görülmektedir (Zentralstelle für das Auslandsschulwesen, 2023). Almanya'dan görevlendirilen ve yerel öğretmenler toplamda en çok İstanbul Alman Lisesi'nde, en az ise Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu İstanbul Şubesi'nde bulunmaktadır. Her

bir okul için bir tarafta Almanya'dan görevlendirilen diğer tarafta yerel öğretmenlere bakıldığında ise, Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu'nda %13,0 - %87,0, Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu İzmir Şubesi'nde %17,4 - %82,6, Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu, İstanbul Şubesi'nde %11,1 - %88,9, İstanbul Alman Lisesi'nde %25,6 - %74,4, İstanbul Erkek Lisesi'nde %97,1 - %2,9 ve İELEV Özel Lisesi'nde %2,7 - %97,3 oranlarında Almanya'dan görevlendirilen ve yerel öğretmenler olduğu tespit edilebilmektedir.

Tablo 5

Türkiye'deki Alman (DAS) okullarındaki öğretmen sayıları⁵

Okul	Almanya'dan görevlendirilen öğretmen türü ve sayısı			Yerel öğretmen türü ve sayısı			TOPLAM
	ADLK	BPLK	LPLK	OLK1	OLK2	OLK3	
Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu	3	0	0	3	10	7	23
Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu, İzmir Şubesi	3	1	0	0	15	4	23
Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu, İstanbul Şubesi	1	0	0	0	8	0	9
İstanbul Alman Lisesi	21	0	0	0	24	37	82
İstanbul Erkek Lisesi – Almanca Bölümü	19	15	0	0	1	0	35
İELEV Özel Lisesi	1	1	0	2	17	52	73
TOPLAM	48	17	0	5	75	100	245

Almanya'dan görevlendirilen toplam 65 öğretmene bakıldığında, bunların neredeyse dörtte üçü (%73,8) ADLK olarak, dörtte biri (%26,2) ise BPLK olarak görevlendirildiği ve LPLK olarak görevlendirme bulunmadığı görülmektedir (ADLK, BPLK ve LPLK kısaltmaları için yukarıdaki açıklamalara bkz). En fazla Alman öğretmen İstanbul Erkek Lisesi'nde (%52,3) ve İstanbul Alman Lisesi'nde (%32,3) görev yaparken, daha azı Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu İzmir Şubesi (%6,2), Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu (%4,6) ve İELEV Özel Lisesi'nde (%3,1) bulunmaktadır. En az sayıda Alman öğretmen ise Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu İstanbul Şubesi'ndedir (%1,5). Diğer tarafta, toplam 180 yerel öğretmene (OLK) bakıldığında, bunların %2,8'i Almanya'da öğretmen olarak çalışmış (OLK1), %41,7'si Almanca konuşan (OLK2) ve %55,6'sı Türkçe konuşan (OLK3) öğretmen olduğu tespit edilebilmektedir. Yerel öğretmenlerden en fazlası İELEV Özel Lisesi'nde (%39,4) ve İstanbul Alman Lisesi'nde (%33,9) bulunurken, daha azı Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu (%11,1), Almanya Ankara Büyükelçiliği Özel Okulu İzmir Şubesi

⁵ İELEV Özel Lisesi'nde ayrıca iki İsviçreli öğretmen bulunmaktadır (Zentralstelle für das Auslandsschulwesen, 2023).

(%10,6) ve İstanbul Şubesi'nde (%4,4) görev yapmaktadır. En az sayıda yerel öğretmen ise İstanbul Erkek Lisesi Almanca Bölümü'nde (%0,6) çalışmaktadır.

Türkiye'de, Alman Okulları'nın (DAS) yanı sıra Almanca Dil Diploması'nı (DSD) sunan ve bu kapsamda yine Yurtdışı Eğitim Merkezi tarafından koordine edilen ve desteklenen 17 *DSD okulu (DSD Schulen)* bulunmaktadır (PASCH, 2022; bkz. Tablo 6). Bu okullardaki öğrenciler, Almanca Dil Diploması'nın birinci seviyesini (DSD I) ve/ya ikinci seviyesini (DSD II) alarak, Almanya'daki üniversitelerde hazırlık sınıflarına ve/ya lisans eğitimine başvurmak için gereken ön koşulları sağlayabilmektedirler. Yurtdışı Eğitim Merkezi, DSD sınavının hazırlığı için verilen Almanca derslerinin pedagojik desteğinden DSD sınavının geliştirilmesine ve uygulanmasına kadar her aşamadan sorumludur.

Tablo 6.

Türkiye'deki Almanca Dil Diploması'nı sunan okullar (DSD okulları)

Okul (alfabetik olarak), şehir	
ALKEV Özel Okulları, İstanbul	Kabataş Erkek Lisesi, İstanbul
Bahçelievler Anadolu Lisesi, İstanbul	Kartal Anadolu Lisesi, İstanbul
Bornova Anadolu Lisesi, İzmir	Metin-Nuran Çakallıklı Anadolu Lisesi, Antalya
Cağaloğlu Anadolu Lisesi, İstanbul	Özel ALEV Okulları, İstanbul
Çankaya Anadolu Lisesi, Ankara	Özel Samsun TAKEV Anadolu Lisesi, Samsun
Hacı Ömer Tarman Anadolu Lisesi, Ankara	Sahilevleri Özel TAKEV Anadolu ve Fen Lisesi, İzmir
İELEV Özel 125. Yıl İlkokulu / Ortaokulu, İstanbul	Üsküdar Ahmet Keleşoğlu Anadolu Lisesi, İstanbul
İELEV Özel İlkokulu / Ortaokulu, İstanbul	Yunus Emre Anadolu Lisesi, İzmir

Kuruluşlar

Goethe Enstitüsü

Goethe Enstitüsü (Goethe Institut, GI), Almanya Federal Cumhuriyeti tarafından yurtdışında Alman kültür ve dil politikası görevlerini yerine getirmek üzere görevlendirilen en büyük kuruluştur (Deutscher Bundestag / Wissenschaftliche Dienste, 2006, s. 8). 1951 yılında Frankfurt'ta kurulan Goethe Enstitüsü, *tescilli dernek (eingetragener Verein, e.V.)* statüsünde olup merkezi Münih'te bulunmaktadır. Günümüzde, dünya genelinde 98 ülkede 158 enstitü ile faaliyet göstermektedir (Goethe Institut, 2022). Ayrıca, sınav iş birlikleri, ders materyalleri merkezleri, Almanca okuma salonları, ortak kütüphaneler, bilgi merkezleri, ortak kültür toplulukları, ortak dil öğrenme merkezleri, rezidanslar ve proje alanlarından oluşan toplam 1.100 irtibat noktası bulunmaktadır (Goethe Institut, 2022, s. 91). 2021 yılında Goethe

Enstitüsü'nün çoğunlukla Federal Dışişleri Bakanlığı tarafından sağlanan bütçesi, yaklaşık 400 milyon Euro tutarındaydı (Goethe Institut, 2022, s. 128).

Goethe Enstitüsü'nün temel görevlerinden biri, yabancı ülkelerde Alman dilinin tanıtılması ve teşvik edilmesidir (Goethe Institut, 2020). Bu amaçla, GI dünya genelinde Almanca dil kursları, Almanca dil sınavları ve sertifikaları sunmaktadır. 2020/2021 yılında dünya genelindeki Goethe Enstitüleri'nde 239.000 kişi Almanca dil kurslarına katılmış ve 650.000 dil sınavı yapılmıştır (Goethe Institut, 2022, s. 33). Goethe Enstitüsü ayrıca, Almanca eğitim veren ulusal kurumları *Almanca Eğitim İş Birliği (Bildungskooperation Deutsch)* kapsamında çeşitli yollarla desteklemektedir. Bu, bir tarafta ulusal eğitim bakanlıkları ile iş birliği ve diğer tarafta öğretim materyallerinin sağlanması anlamına gelirken ayrıca öğretmenlere eğitim ve burs imkanları sunulması gibi faaliyetleri de içermektedir. GI, eğitim iş birliği kapsamında 2020/2021 yılında dünya genelinde Almancayı yabancı dil olarak öğrenen 13,4 milyon öğrencinin katıldığı 106.000 okul ile temas halinde olmuş ve 3,5 milyon kişinin katıldığı eğitim, çalıştay ile seminer düzenlemiştir (Goethe Institut, 2022, s. 32-33).

Goethe Enstitüsü'nün temel bir diğer görevi ise, Almanya'nın kültürel, toplumsal ve siyasi yaşamı hakkında bilgi vererek Alman kültürünü tanıtmak ve dünya genelinde kapsamlı, güncel bir Almanya imajı aktarmaktır (Goethe Institut, 2020). Bu bağlamda GI, Almanya ile ilgili edebiyat, tiyatro, film, müzik ve sanat alanlarında birçok kültür etkinliği düzenlemekte, ayrıca çeşitli konularda konferans ve paneller gerçekleştirmektedir. Bu şekilde 2020/2021 yılında dünya genelinde düzenlenen 24.000 kültürel etkinlik ile toplam 21 milyon kişiye ulaşılmıştır (Goethe Institut, 2022, s. 48). Yurt dışındaki enstitüler bünyesinde yer alan kütüphaneler ve *Onleihe* adı altında çevrimiçi olarak sunulan kütüphane de Alman dilinin ve kültürünün yaygınlaştırılması için önemli bir unsurdur (Goethe Institut, 2023f). 2020/2021 yılında dünya genelinde 393.000 kişinin GI kütüphanelerini ziyaret etmesi ve *Onleihe* portalı üzerinden her gün yaklaşık 1.100 medya ödünç alınması da bunun bir göstergesidir (Goethe Institut, 2022, s. 66). Goethe Enstitüsü ayrıca Almanya'yı tanıtmak için çeşitli yayınlar hazırlayıp, örneğin *Mein Weg nach Deutschland* web sitesi aracılığıyla Almanya'da okuma, çalışma ve yaşama konularında da bilgi vermektedir (Goethe Institut, 2023m).⁶

⁶ Bu yazıda odaklanılan dil ve eğitim alanlarının dışında kalan Goethe Enstitüsü'nün temel bir başka görevi ise, kültür programları aracılığıyla yabancı ortaklarla kültürel iş birliğinin geliştirilmesidir (Goethe Institut, 2020). Bu amaçla, GI dünya genelinde kültür çalışanları, organizasyonlar, şirketler ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapmaktadır. Ayrıca, GI Almanya'dan her disiplinden sanatçı ve kültür çalışanlarının yanı sıra çevirmen ve akademisyenleri kısa veya uzun vadeli olarak yurt dışındaki enstitülerine misafir ederek, hem Alman kültürünün tanıtımına katkıda bulunmakta hem de ev sahibi ülkelerdeki ortaklarıyla kültürel ve sosyal diyalogu teşvik etmektedir. Türkiye'de, Almanya Ankara Büyükelçiliği'nin kültürel çalışmalarının önemli bir parçası olan ve küratöryel görevini İstanbul Goethe Enstitüsü'nün yürüttüğü *Tarabya Kültür Akademisi*, kültürel iş birliklerinin önemli bir bileşenidir. Akademi, 2012 yılından bu yana her yıl Almanya'dan gelen sanatçılara misafir bursları

Goethe Enstitüsü, Türkiye'de İstanbul, Ankara ve İzmir şubeleri ile hizmet vermektedir. Üç enstitüde farklı dil seviyelerinde ve formatlarda Almanca dil kursları sunulmaktadır (Goethe Institut, 2023e, 2023ğ, 2023h):⁷ Yetişkinler için öğretmen eşliğinde yüz yüze veya çevrimiçi olarak standart, yoğun veya süper yoğun kurslar mevcuttur. Ayrıca, yetişkinler Almancayı 'blended learning' şeklinde, yani hem grup içinde öğretmen eşliğinde hem de bireysel olarak çevrimiçi, ya da sadece çevrimiçi olarak, yani öğretmen olmaksızın bireysel olarak, öğrenebilirler. Aile birleşimi vizesi için gereken dil sertifikasını almak isteyen yetişkinler için ise temel seviyede (A1) yüz yüze veya çevrimiçi olarak aile birleşimi kursları bulunmaktadır. Gençler için ise yüz yüze veya 'blended learning' şeklinde Almanca dersleri sunulmaktadır. GI İzmir'de ayrıca, çocukların hem kodlamayı hem de Almancayı öğrenerek iki alanda ilgi uyandırması amaçlanmaktadır. Almanca dil kurslarının yanı sıra, Türkiye'deki üç Goethe Enstitüsü'nde Almanca dil sınavları da yapılmaktadır. Bunlar, Tablo 7'de gösterildiği gibi (Goethe Institut, 2023b, 2023c, 2023ç), hem GI'nin kendi sunduğu dil sınavları hem de başka kurumlar tarafından sunulan ve GI tarafından yürütülen sınavlardır (Tablo 7'de * olarak işaretlenmiştir). Sınavlardan başarılı olanlar, Tablo 7'de gösterildiği gibi farklı amaçlara yönelik sertifikalar elde edebilmektedir.

Türkiye'deki Goethe Enstitüleri'nin faaliyetleri arasında, Almanca öğretmenlerine yönelik meslek içi eğitimler de yer almaktadır (Goethe Institut, 2023ö). Eğitimler Türkiye'deki Goethe Enstitüleri'nde, ülkenin çeşitli yerlerinde veya çevrimiçi olarak verilmekte (Goethe Institut, 2023a) ve ağırlıklı olarak GI'nin bilim insanları ile birlikte geliştirdiği *Almancayı Öğretmeyi Öğrenmek (Deutsch Lehren Lernen, DLL)* adlı eğitim materyalini temel almaktadır (Goethe Institut, 2023o). Bununla birlikte GI, Türkiye'de bulunan Almanca öğretmenlerine A2-B2 seviyelerinde çevrimiçi dil kursları için burs imkânı da sunmaktadır (Goethe Institut, 2023ö). Belirli şartları yerine getiren Almanca öğretmenlerine yönelik ayrıca, Goethe Enstitü'nün Almanya'daki meslek içi eğitim ve Almanca dil kursları için de burs imkânı verilmektedir (Goethe Institut, 2023d). Bunların yanında, öğretmenlere özel olarak birçok ders materyali sunan 'sanal materyal odası' da bulunmaktadır (Goethe Institut, 2023i). Son olarak, Türkiye'deki Goethe Enstitüleri, Almanca öğretmenleri aracılığıyla öğrencilere yönelik çeşitli

vererek İstanbul Tarabya'daki Alman Büyükelçisi'nin tarihi rezidansına davet etmekte ve böylece Türkiye'deki sanatçılarla iletişim kurmalarına olanak sağlamaktadır, ayrıca Türkiye'den sanatçılara da ortak yapımlar için tandem bursları vermektedir (Goethe Institut, 2023n; Kulturakademie Tarabya, t.b.).

⁷ Dil seviyeleri, *Avrupa Ortak Dil Referans Çerçevesi*'ne (*Common European Framework of Reference for Languages, CEFR*) göre temel seviye (A1, A2), orta seviye (B1, B2) ve ileri seviye (C1, C2) olarak ayrılmaktadır. Ancak GI'nin dil kurslarının çoğu, CEFR'e uygun olarak temel seviyede A1.1, A1.2, A2.1, A2.2, orta seviyede B1.1, B1.2, B1.3, B2.1., B2.2., B2.3 ve ileri seviyede C1.1, C1.2, C1.3, C2.1., C2.2. kurları olarak düzenlenip yürütülmektedir.

etkinlikler ve yarışmalar düzenleyerek, öğrencilere de Alman dilini ve kültürünü tanıtmaktadır (Goethe Institut, 2023p).

Tablo 7.

Goethe Enstitüsü'nün sunduğu Almanca Dil Sınavları / Sertifikaları

Seviye	Sınav / Sertifika	Özellikleri
A1	Goethe-Zertifikat A1: Fit in Deutsch 1	<ul style="list-style-type: none">- 10-16 yaş arasındaki çocuklar ve gençler için- Çok basit düzeydeki Almanca bilgisini belgelemek için- Uluslararası geçerliliği olan resmi bir sertifikadır
	Goethe-Zertifikat A1: Start Deutsch 1	<ul style="list-style-type: none">- Yetişkinler için- Çok basit düzeydeki Almanca bilgisini belgelemek için- Aile birleşimi vizesi için gereken dil belgesidir- Uluslararası geçerliliği olan resmi bir sertifikadır
A2	Goethe-Zertifikat A2: Fit in Deutsch	<ul style="list-style-type: none">- 12-16 yaş arasındaki gençler için- Basit düzeydeki Almanca bilgisini belgelemek için- Uluslararası geçerliliği olan resmi bir sertifikadır
	Goethe-Zertifikat A2	<ul style="list-style-type: none">- Yetişkinler için- Basit düzeydeki Almanca bilgisini belgelemek için- Uluslararası geçerliliği olan resmi bir sertifikadır
B1	Goethe-Zertifikat B1	<ul style="list-style-type: none">- Gençler ve yetişkinler için- Orta düzeydeki Almanca bilgisini belgelemek için- Almanya'da bir yükseköğretim kurumunun hazırlık sınıfına gitmek için- Almanya'da çalışmak ve yaşamak için- Uluslararası geçerliliği olan resmi bir sertifikadır
B2	Goethe-Zertifikat B2	<ul style="list-style-type: none">- Gençler ve yetişkinler için- Orta-ileri düzeydeki Almanca bilgisini belgelemek için- Almanya'da yükseköğretime hazırlanmak için- Almanya'da sağlık alanında bir işe hazırlanmak için- İş için orta-ileri düzeydeki Almanca bilgisini belgelemek için- Uluslararası geçerliliği olan resmi bir sertifikadır
C1	Goethe-Zertifikat C1	<ul style="list-style-type: none">- Yetişkinler için- İleri düzeydeki Almanca bilgisini belgelemek için- Almanya'da yükseköğretime hazırlanmak için- Almanya'da tıp alanında çalışmaya hazırlanmak için- İş için ileri düzeydeki Almanca bilgisini belgelemek için- Uluslararası geçerliliği olan resmi bir sertifikadır
C2	Goethe-Zertifikat C2: Großes Deutsches Sprachdiplom (GDS)	<ul style="list-style-type: none">- Yetişkinler için- Çok ileri düzeydeki Almanca bilgisini belgelemek için- Almanya'da yükseköğretim görmek ya da araştırma yapmak için- Almanya'daki bir okulda ders vermek için- Uluslararası geçerliliği olan resmi bir sertifikadır
B2-C1	* TestDaF: Test Deutsch als Fremdsprache	<ul style="list-style-type: none">- Yetişkinler için- İleri düzeydeki Almanca bilgisini belgelemek için- Almanya'da yükseköğretim görmek, araştırma yapmak ya da çalışmak için- Almanya'daki tüm yükseköğretilerin geçerli kabul ettiği merkezi bir Almanca dil testidir
-	* TestAS: Test für ausländische Studierende	<ul style="list-style-type: none">- Yetişkinler için- Yüksek öğrenimde gereken bilişsel becerileri ölçen bir testtir- Almanya'da yükseköğretim görmek, araştırma yapmak ya da çalışmak için- Almanya'daki tüm yükseköğretilerin geçerli kabul ettiği merkezi bir yüksek öğrenim yeterlilik testidir
A1-C2	Goethe-Test PRO: Deutsch für den Beruf	<ul style="list-style-type: none">- Yetişkinler için- Mesleki Almanca ile ilgili kişisel dil düzeyini ölçen bir testtir- Bireyler için: Nesnel bir şekilde yabancı dil düzeyini ölçmek, dili geliştirmek ve uygun kursa kayıt olmak için- Şirketler için: İş başvurusu yapanların ve personelin dil düzeylerini ölçmek, gösterdikleri gelişimi değerlendirmek ve dil geliştirme eğitimlerini düzenlemek için

Bu faaliyetlerin yanı sıra, İstanbul, Ankara ve İzmir'deki Goethe Enstitüleri'nde herkese açık olan ve yüz yüze ya da çevrimiçi olarak gerçekleşen edebiyat, müzik, tiyatro, film ve sergi alanlarındaki kültürel etkinliklerin yanında konferans, söyleşi ve çalıştay gibi akademik etkinlikler de sunulmaktadır (Goethe Institut, 2023g). Üç enstitünün kütüphaneleri de halka açık olup, Almanca ve Almanya ile ilgili pek çok basılı materyale sahiptir (Goethe Institut, 2023ı, 2023j, 2023k). Son olarak, GI Türkiye'de ikamet eden herkese *Onleihe* adlı dijital kütüphanesi aracılığıyla 23.000'den fazla Almanca kitap, sesli kitap, dergi, gazete, film ve Almanca öğrenme materyaline erişim sağlamaktadır (Goethe Institut, 2023f).⁸

Alman Akademik Değişim Servisi

Alman Akademik Değişim Servisi (Deutscher Akademischer Austauschdienst, DAAD), 1925 yılında Alman üniversitelerinin uluslararası ilişkilerini geliştirmek amacıyla kurulmuş *tescilli bir dernektir (eingetragener Verein, e.V.)*. DAAD, çeşitli burs programları aracılığıyla uluslararası öğrenci ve akademisyen değişimini teşvik ederek, Alman yükseköğretim kurumlarının uluslararası ilişkilerini ve dünyadaki yükseköğretim kurumlarının Almanya ile bağlantılı ilişkilerini geliştirmeyi hedeflemektedir. Bunun yanında DAAD, Avrupa Birliği'nin yükseköğretim alanındaki *Erasmus+* değişim programını koordine eden ve uygulayan *ulusal ajans (Nationale Agentur, NA)* görevini de yürütmektedir. Bu program, öğrenci ve öğretim elemanları için uluslararasılaşma fırsatları sunarak, yükseköğretim kurumları arasındaki iş birliğini artırmayı hedeflemektedir. DAAD ayrıca, yurtdışındaki üniversitelerde Almanca eğitim veren bölümlerin ve Alman dilinin güçlendirilmesini de amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, yurtdışında DAAD merkezleri bulunmakta ve yurtdışındaki üniversitelere Almanya'dan DAAD okutmanları ve öğretim elemanları görevlendirilmektedir. Son olarak, DAAD yurtdışında etkin yükseköğretim kurumlarının oluşturulmasını da desteklemektedir.

1950-2021 yılları arasında, Alman Akademik Değişim Servisi, 1,7 milyon kişiye Almanya'dan yurtdışına ve 1,1 milyon kişiye yurtdışından Almanya'ya gitmeleri için destek sağlamıştır; 2021 yılında ise toplam 134.906 öğrenci ve araştırmacıya destek verilmiştir (Deutscher Akademischer Austauschdienst, 2022b, s. 12). DAAD'ın merkezi Bonn'da, ana temsilciliği ise Berlin'de olmak üzere dünya genelinde 19 *saha ofisi (Außenstellen)*, 29 *danışma merkezi (Informationszentrum, IC)*, 18 *danışma noktası (Information Point, IP)* ve 5 *Alman Bilim ve İnovasyon Evi (Deutsches Wissenschafts- und Innovationshaus, DWIH)* bulunmaktadır

⁸ Türkiye bağlamında ayrıca 'LiteraTür' projesinden bahsetmek gerekir. Türkiye'deki Goethe Enstitüleri, bu proje ile belirli temalar çerçevesinde henüz tercüme edilmemiş Türkçe ve Almanca edebi eserlerin Almanca ve Türkçeye çevrilmesini teşvik etmektedir. Bu sayede GI hem Türkiye'de Alman kültürünün ve dilinin tanıtılmasına katkıda bulunmakta hem de Türkiye ile Almanya arasındaki kültürel bağların güçlenmesine yardımcı olmaktadır (Goethe Institut, 2023l).

(Deutscher Akademischer Austauschdienst, 2022b, s. 12). Alman Akademik Değişim Servisi ayrıca, 2021 yılında yurt dışındaki üniversitelere toplam 408 *okutman (Lektoren)* ve 81 *öğretim görevlisi (Dozenten)* görevlendirmiştir (Deutscher Akademischer Austauschdienst, 2022b, s. 12). DAAD'ın yukarıda belirtilen görevlerini yerine getirmek için ağırlıklı olarak kamu fonlarından, özellikle de Federal Dışişleri Bakanlığı (AA) ve *Federal Eğitim ve Araştırma Bakanlığı (Bundesministerium für Bildung und Forschung, BMBF)* tarafından sağlanan bütçesi, 2021 yılında yaklaşık 634,7 milyon Euro idi (Deutscher Akademischer Austauschdienst, 2022b, s. 174-175).

Türkiye'de, İstanbul ve Ankara'da olmak üzere iki tane DAAD danışma merkezi (IC) bulunmaktadır.⁹ Bu merkezlerde, Almanya'daki yükseköğrenim programları ve DAAD'ın çeşitli burs olanakları hakkında öğrencilere ve araştırmacılara bilgi verilmektedir. Alman Akademik Değişim Servisi'nin Türkiye'de sunulan birçok burs olanakları, bireysel teşvikler ve proje teşvikleri olmak üzere iki kategoriye ayrılmaktadır. DAAD bunun dışında, Erasmus+ değişim programı ile ilgili ulusal ajans görevi kapsamında Almanya'dan Türkiye'ye gelen öğrencileri, öğretim elemanlarını ve diğer üniversite personelini finanse etmektedir. Alman Akademik Değişim Servisi'nin Türkiye ile Almanya arasındaki burs programları, bu kapsamda en çok tercih edilen ilk beş bireysel teşvik programı ve ilk beş proje teşvik programı, ayrıca Erasmus+ programı kapsamındaki 2021 yılına ait teşvik sayıları Tablo 8'de detaylı bir şekilde gösterilmiştir (Deutscher Akademischer Austauschdienst, 2022d).¹⁰

Tabloda görüldüğü üzere, 2021 yılında Türkiye ve Almanya arasındaki DAAD bursları kapsamında, Türkiye'den Almanya'ya 4.303 kişi ve Almanya'dan Türkiye'ye 1.430 kişi olmak üzere toplam 5.733 kişi desteklenmiştir. Böylece, dünya genelinde DAAD bursları kapsamında desteklenen ülkeler arasında Türkiye'nin payı 2021 yılı için %4,2 olarak belirlenebilmektedir. Ayrıca Türkiye, Batı, Orta ve Güneydoğu Avrupa ülkelerinden Almanya'ya giden kişiler arasında, 4.303 desteklenen kişi ile birinci sırada yer almaktadır (Deutscher Akademischer Austauschdienst, 2022b, s. 142). Benzer bir durum Erasmus+ programı için de geçerlidir: DAAD'ın teşvikleri dışında olsa da Türkiye 2021 yılında, Almanya'daki üniversite eğitimi için toplam 1.551 öğrenci ile İtalya, Fransa ve İspanya'nın ardından en çok öğrenci gönderen dördüncü ülke konumundadır (Deutscher Akademischer Austauschdienst, 2022c, s. 138).

⁹ 2000 yılında İstanbul'daki DAAD ofisi ile birlikte kurulan Ankara'daki DAAD ofisi, gayri resmi bilgilere göre 2022 yılında kapatılmıştır, ancak bu konuda resmi bilgilere ulaşılamamıştır.

¹⁰ Erasmus+ değişim programı kapsamında Türkiye'den Almanya'ya giden öğrenciler, öğretim elemanları ve diğer üniversite personeli DAAD tarafından değil, *T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı* himayesinde olan *Türkiye Ulusal Ajansı* tarafından finanse edilmektedir. Bu bağlamdaki 2021 yılı teşvik sayıları Tablo 8'de köşeli parantez içinde belirtilmiştir (Deutscher Akademischer Austauschdienst, 2022c).

Tablo 8.

Alman Akademik Değişim Servisi'nin Türkiye-Almanya ile ilgili teşvikleri

	Türkiye'den Almanya'ya gidenler		Almanya'dan Türkiye'ye gelenler		
	Toplam	Yeni	Toplam	Yeni	
I. Bireysel teşvikler - Toplam	482	253	57	18	
1. Statüye göre					
Lisans öğrencileri	132	107	7	6	
Yüksek lisans öğrencileri	231	90	6	4	
Doktora öğrencileri	94	37	4	3	
Araştırmacılar ve üniversite hocaları (doktora sonrası araştırmacılar dahil)	25	19	40	5	
2. Teşvik süresine göre					
1 aya kadar	137	134	-	-	
1-6 ay arası	24	20	8	7	
6 aydan fazla	321	99	49	11	
3. Programlar (İlk 5)					
DAAD-TEV Ortak Yüksek Lisans Bursu	167	47	-	-	
DAAD Yaz Okulu Bursu	120	120	-	-	
DAAD Doktora ve Araştırma Bursları	53	15	-	-	
Alman Yurtdışı Okulları Mezunları İçin Burslar (PASCH Okulları)	43	9	-	-	
Türk-Alman Üniversitesi (TAÜ)	2	2	30	3	
II. Proje teşvikleri - Toplam	3.821	2.562	153	73	
1. Statüye göre					
Lisans öğrencileri	334	268	37	17	
Yüksek lisans öğrencileri	238	213	11	10	
Doktora öğrencileri	44	35	2	1	
Araştırmacılar ve üniversite hocaları (doktora sonrası araştırmacılar dahil)	179	105	65	21	
Diğer teşvik edilenler*	3.026	1.941	38	24	
2. Teşvik süresine göre					
1 aya kadar	503	456	49	23	
1-6 ay arası	1.677	1.431	32	24	
6 aydan fazla	1.641	675	72	26	
3. Programlar (İlk 5)					
Integra – Sığınmacıların Üniversite Eğitimine Entegrasyonu	1.885	1.225	-	-	
Kuzey Ren-Vestfalya Üniversitelerinde Sığınmacılar İçin Entegrasyon Modelinin Geliştirilmesi ve Uygulanması	707	414	-	-	
Türk-Alman Üniversitesi (TAÜ)	417	336	-	-	
NRWege Leuchttürme – Kuzey Ren-Vestfalya'da Uluslararasılaşma	202	145	104	45	
Alman Yükseköğretim Kurumlarındaki Yabancı Öğrenci ve Doktora Öğrencilerinin Desteklenmesi ve Rehberlik Programı (STIBET) ve Almanya'daki Yabancı Genç Yetenekler	150	132	-	-	
III. AB hareketlilik programları - Toplam	[1.812]	[1.812]	1.220	1.220	
Program	Erasmus öğrenci hareketliliği	[1.551]	[1.551]	1.069	1.069
Ülkeleri ile	(yurtdışı eğitimi)				
Hareketlilik	Erasmus öğrenci hareketliliği	[228]	[228]	116	116
(Proje 2019,	(yurtdışı stajı)				
01.06.2019-	Erasmus personel hareketliliği	[13]	[13]	24	24
31.05.2021)	(öğretim amaçlı / öğretim elemanları)				
	Erasmus personel hareketliliği	[20]	[20]	11	11
	(eğitim amaçlı / diğer personel)				
[DAAD dışı teşvikler]	[1.812]	[1.812]			
DAAD teşvikleri - Toplam (I + II + III)	4.303	2.815	1.430	1.311	

(*Üniversite eğitimi öncesi hazırlık aşamasında yer alan kişiler ve proje dayalı üniversite personeli)

Öğrenci ve akademisyen değişimi yanı sıra DAAD, Türkiye'deki Alman dilini ve Alman dilinde eğitim veren üniversite bölümlerini güçlendirmek amacıyla 11 üniversitede *DAAD okutmanlık (DAAD Lektorat)* pozisyonu sunmaktadır. Tablo 9'da gösterilen bu pozisyonlara, halihazırda Ankara'daki üniversitelerin haricinde 8 üniversiteye Almanya'dan okutmanlar görevlendirilmiştir (Deutscher Akademischer Austauschdienst, t.b.a).

Tablo 9.

Türkiye'deki DAAD okutmanlık pozisyonu olan üniversiteler

Üniversite, şehir (alfabetik olarak)	Fakülte, bölüm / anabilim dalı
Ankara Üniversitesi, Ankara	Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı ABD
Hacettepe Üniversitesi, Ankara	Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü
Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara	Yabancı Diller Yüksekokulu, Modern Diller Bölümü
Akdeniz Üniversitesi, Antalya	Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü
Uludağ Üniversitesi, Bursa	Eğitim Fakültesi, Almanca Öğretmenliği ABD
Anadolu Üniversitesi, Eskişehir	Eğitim Fakültesi, Almanca Öğretmenliği Bölümü
İstanbul Üniversitesi, İstanbul	Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı ABD
İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul	European Institute / Department of International Relations
İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul	Hukuk Fakültesi
Marmara Üniversitesi, İstanbul	Atatürk Eğitim Fakültesi, Alman Dili Eğitimi Bölümü
Ege Üniversitesi, İzmir	Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü

Son olarak, İstanbul'da bulunan *Türk Alman Üniversitesi (TAU)*, Türk-Alman yükseköğretim iş birliğinin bir "fener projesi" olarak nitelendirilen (Deutscher Akademischer Austauschdienst, t.b.b) ve Alman Akademik Değişim Servisi'nin de büyük bir rol oynadığı önemli bir projedir. 2008 yılında Türkiye ile Almanya arasında imzalanan bir anlaşma ile proje için temel atılmış olup TAU'nun kuruluşu ve devamındaki işleyişi için 38 üye üniversite ve DAAD ile bir Alman konsorsiyumu kurulmuştur. 2013 yılında eğitime başlayan üniversitenin, halihazırda her birinin Alman bir partner üniversitesi olan 5 fakültesi vardır: Mühendislik Fakültesi (Berlin Teknik Üniv. ile), Fen Bilimleri Fakültesi (Potsdam Üniv. ile), İktisat ve İdari Bilimler Fakültesi (Köln Üniv. ile), Hukuk Fakültesi (Berlin Hür Üniv. ile) ve Kültür ve Sosyal Bilimler Fakültesi (Heidelberg Üniv. ile). TAU bünyesinde ayrıca, Bielefeld Üniversitesi ile partner olan ve aynı zamanda TestDaF sınav merkezi¹¹ olarak hizmet veren bir Yabancı Diller

¹¹ Türkiye'de toplam 13 TestDaF sınav merkezi bulunmaktadır (TestDaF için bkz. Tablo 7). Bunlar, Ankara, İstanbul ve İzmir'deki Goethe Enstitüleri'nin yanında üniversite alanında Akdeniz Üniv. (Antalya), Anadolu Üniv. (Eskişehir), Hacettepe Üniv. (Ankara), Marmara Üniv. (İstanbul), Türk Alman Üniv. (İstanbul) ve Uludağ Üniv. (Bursa), okul alanında ALKEV Özel Okulları (İstanbul), Özel ALEV Okulları (İstanbul) ve Özel Bilkent Erzurum Laboratuvar Lisesi (Erzurum), dil kursları alanında ise ARTI Dil Kursları (Antalya) (TestDaF, 2023).

Yüksekokulu da bulunmaktadır. Halihazırda yaklaşık 3.500 öğrencisi olan TAU'da (Deutscher Akademischer Austauschdienst, 2022e), bir yıllık Almanca hazırlık ve lisans öğrenimi boyunca Almanca dil eğitimi sağlanmaktadır. Bununla birlikte, lisans ve yüksek lisans eğitiminde öğretim dili ağırlıklı olarak Almanca olup bazı programlarda TAU ile Alman partner üniversitelerinin birlikte sunduğu çift diploma imkânı da bulunmaktadır.

Türk Alman Üniversitesi, Türk yükseköğretim yasalarına tabi olan bir devlet üniversitesidir, böylece finansmanı Türkiye tarafından sağlanmaktadır. Ancak üniversite, Federal Eğitim ve Araştırma Bakanlığı (BMBF) tarafından DAAD aracılığıyla da birçok şekilde desteklenmektedir. Bu doğrultuda DAAD, Almanya'dan *öğretim görevlileri (Dozenten)* ve *dil asistanları (Sprachassistenten)* görevlendirerek TAU'nun akademik faaliyetlerini, öğretimini ve Almanca dil eğitimini desteklemektedir. Ayrıca DAAD, çift diploma programlarında okuyan öğrencilere Almanya'da eğitim görebilmeleri için ortak DAAD-YÖK lisans ve yüksek lisans bursları, doktora öğrencilere doktora bursları ve akademisyenlere Almanya'da araştırma yapabilmeleri için araştırma bursları da sağlamaktadır (Deutscher Akademischer Austauschdienst, 2022a, s.15). Son olarak, TAU'nun birçok Alman üniversitesi ile Erasmus+ anlaşmaları da bulunmaktadır. Böylece, Türk Alman Üniversitesi çerçevesinde Türk-Alman iş birliği çeşitli şekillerde teşvik edilip güçlendirilmektedir.

Müşterek Yürütülen Çalışmalar

Yukarıda tanıtılan kurum ve kuruluşlar, yalnızca münferit olarak gerçekleştirdikleri çalışmalarla değil, aynı zamanda müşterek yürüttükleri projelerle de faaliyet göstermektedir. Eğitim ile ilgili ortak bir çalışma örneği '*Okullar: Geleceğin Partnerleri*' Projesi'dir (*Projekt 'Schulen, Partner der Zukunft', PASCH*). Bu proje, dünya genelindeki öğrencilere ve öğretmenlere Almanya'daki okullarla iletişim kurma fırsatı sunarak, Alman diline erişimlerini sağlamayı ve böylece Almanya ve Almancaya olan ilgilerini artırmayı amaçlamaktadır. Proje, 2008 yılında Federal Dışişleri Bakanlığı tarafından başlatılmış olup Yurtdışı Eğitim Merkezi, Goethe Enstitüsü, Alman Akademik Değişim Servisi ve Kültür Bakanlığı Konferansı Pedagojik Değişim Servisi tarafından yürütülmektedir (Auswärtiges Amt, t.b.b).

PASCH Projesi kapsamında dünya genelinde 2.000 Almanca eğitim veren okul, Almanya'daki okullarla partner okulu statüsündedir (Auswärtiges Amt, t.b.b). Partner okulları bir tarafta Yurtdışı Eğitim Merkezi tarafından koordine edilen yurt dışındaki Alman okulları (DAS okulları) ve Almanca Dil Diploması sunan okullardır (DSD okulları), diğer tarafta ise Goethe Enstitüsü tarafından koordine edilen ve Almanca öğretiminin Avrupa Ortak Dil Referans Çerçevesi'ne göre A1-A2 seviyelerinde geliştirilmeye veya yaygınlaştırılmaya

çalışılan ulusal *FIT okullarıdır (FIT Schulen)* (Goethe Institut, 2022, s. 32). Bu üç okul türü, *PASCH okulları (PASCH-Schulen)* olarak adlandırılıp *PASCH Ağı'nı (PASCH-Netzwerk)* oluşturmaktadır. PASCH okullarında başarılı olan öğrenciler, her yıl Goethe Enstitüsü tarafından Almanya'daki gençlik kamplarına davet edilmektedir. Ayrıca Kültür Bakanlığı Konferansı Pedagojik Değişim Servisi (PAD), PASCH okullarındaki öğrencilerin öğrenci değişim programı kapsamında Almanya'ya gitmelerini, Almanca öğretmenlerin mesleki eğitim almalarını ve genel olarak okul ortaklıklarının genişletilmesini teşvik etmektedir. PAD, partner okulu arayışını kolaylaştırmak için ayrıca sanal bir partner okul borsası sunmaktadır (Kultusministerkonferenz / Pädagogischer Austauschdienst, t.b.b). Bunun yanı sıra, PASCH okullarından mezun olanlar, Alman Akademik Değişim Servisi tarafından Almanya'daki üniversitelerde öğrenim görmek için özel burslar alabilmektedir. Son olarak, PASCH projesini tanıtan ve projeye dahil olan okulların bulunduğu bir web sitesi bulunmaktadır (PASCH, 2023). Bu platformda, herkese açık olan içeriklerin yanı sıra partner okullarının öğrencilerine ve öğretmenlerine özel olarak sunulan materyaller de bulunmaktadır.

Türkiye'de toplam 41 okul, PASCH Ağı'na dahildir. Bu okulların bir kısmı Yurtdışı Eğitim Merkezi tarafından koordine edilen ve ilgili bölümde tanıtılan 6 DAS ve 17 DSD okuludur. Diğer kısmı ise Goethe Enstitüsü tarafından koordine edilen ve Almanca öğretiminin A1-A2 seviyelerinde geliştirilmeye veya yaygınlaştırılmaya çalışılan 18 FIT okuludur (PASCH, 2022; bkz. Tablo 10). Ancak, Kültür Bakanlığı Konferansı Pedagojik Değişim Servisi'nin sunduğu sanal partner okul borsasına bakıldığında, Türkiye'deki okulların genel olarak PASCH Projesi'ne büyük bir ilgi gösterdiği görülmektedir. Platforma, Almanya'daki bir okulla partner okulu olmak için 330 okul kaydolmuş ve böylece yukarıda bahsedilen 41 okul ile birlikte sanal partner okul borsasında Türkiye'den toplam 371 kayıt bulunmaktadır (Kultusministerkonferenz / Pädagogischer Austauschdienst, t.b.c).

Tablo 10.

Türkiye'deki FIT okulları

Okullar (alfabetik olarak), şehir		
Adana Gündoğdu Koleji, Adana	Gelişim Koleji, İzmir	Özel Yüce Okulları, Ankara
Adana Ticaret Odası Anadolu Lisesi, Adana	İhsan Doğramacı Vakfı Özel Bilkent Erzurum Laboratuvar	TED Alanya Koleji, Alanya
Ankara Atatürk Lisesi, Ankara	Lisesi, Erzurum	TED İstanbul Koleji, İstanbul
Ankara Türk Telekom Sosyal Bilimler Lisesi, Ankara	İzmir Atatürk Lisesi, İzmir	Trabzon Merkez Fen Lisesi, Trabzon
Çapa Fen Lisesi, İstanbul	İzmir Kız Lisesi, İzmir	Tülay Başaran Anadolu Lisesi, Samsun

Eskişehir Eti Sosyal Bilimler Lisesi, Eskişehir	Özel Antalya Koleji Muratpaşa Anadolu Lisesi, Antalya Özel Çakabey Okulları, İzmir	Vefa Lisesi, İstanbul
--	--	-----------------------

Dil ile ilgili müşterek yürütülen bir diğer çalışma ise, *Dünya Geneline Yabancı Dil olarak Almanca (Deutsch als Fremdsprache weltweit)* adlı rapordur (Auswärtiges Amt 2020b). Federal Dışişleri Bakanlığı'nın himayesinde yürütülen bu çalışmada, Yurtdışı Eğitim Merkezi, Goethe Enstitüsü ve Alman Akademik Değişim Servisi ile iş birliği içinde her 5 yılda bir dünyadaki Almanca eğitimi veren okul, üniversite ve yetişkin eğitimi alanlarındaki kurum, öğrenci ve öğretmen sayıları ile ilgili veriler toplanıp yayınlanmaktadır.¹² Türkiye ile ilgili son 20 yılda elde edilen veriler Tablo 11'de gösterilmiştir (Ständige Arbeitsgruppe Deutsch als Fremdsprache, 2003, s. 16, 24, 32; 2006, s. 15, 17; Netzwerk Deutsch, 2010, s. 12; Auswärtiges Amt, 2015, s. 15; 2020b, s. 17, 26).

Tablo 11.

Almanca'nın Türkiye'deki sayısal verileri

		2000	2005	2010	2015	2020
Okullar	Almanca eğitimi veren okullar	1.040	1.400	-	2.000	-
	Almanca öğrenenler	225.000	260.000	309.069	450.000	169.441
	Almanca öğretmenler	3.040	-	-	-	6.543
Üniversiteler	Almanca eğitimi veren üniversiteler	50	50	44	37	53
	Almanca öğrenenler	16.450	20.000	7.691	8.705	4.500
	Almanca öğretmenler	380	-	-	-	-
Yetişkin eğitimi	Almanca eğitimi veren kurumlar (Goethe Enstitüsü hariç)	60	80	-	14	-
	Almanca öğrenenler (Goethe Enstitüsü hariç)	5.000	8.000	-	-	-
	Goethe Enstitüsü'nde Almanca öğrenenler	9.729	9.780	-	9.108	14.978
Toplam Almanca öğrenenler		-	288.000	316.760	467.813	184.419

Görüldüğü üzere, Türkiye'de Almanca öğrenenlerin toplam sayısı 2000-2015 yılları arasında istikrarlı bir şekilde artmış, 2015-2020 yılları arasında ise azalmıştır. Bu eğilim, okullardaki Almanca öğrenenlerin sayısında da kendisini göstermektedir. 2020 tarihli raporda, bunun sebepleri olarak (2015 raporu ile kıyasla) “veri toplama yöntemlerindeki farklılıklar”, ayrıca okullarda İngilizcenin önem kazanması, birinci yabancı dil olarak Almanca sunan okullarının sayısının azalması ve “Arapçanın rekabeti” belirtilmektedir (Auswärtiges Amt, 2020b, s. 26). Üniversitelerde ise Almanca öğrenen sayısı 2005 yılından bu yana düzenli olarak

¹² Söz konusu kurum ve kuruluşlar, 2000 ve 2005 yıllarında *Yabancı Dil Olarak Almanca Daimi Çalışma Grubu (Ständige Arbeitsgruppe Deutsch als Fremdsprache, StADaF)*, 2010 yılında ise *Almanca Ağı (Netzwerk Deutsch)* adı altında raporları hazırlamıştır. 2015 ve 2020 raporları ise Dışişleri Bakanlığı adına yayımlanmıştır.

azalmakta olup, “iş imkanlarının yetersizliği” ile gerekçelendirilmektedir (Auswärtiges Amt, 2020b, s. 27). Ancak, yetişkin eğitiminde, örneğin Goethe Enstitüsü'nde, Almanca öğrenenlerin sayısı 2015'ten bu yana arttığı, nedeni ise daha fazla kişinin “Almanya'da özel veya profesyonel bir gelecek araması” olarak görülmektedir (Auswärtiges Amt, 2020b, s. 26).

Sonuç: Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası'nın Türkiye'ye Yansımaları

Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası'nın Türkiye'ye dil ve eğitim alanlarına olan yansımaları, Federal Dışişleri Bakanlığı Kültür ve Toplum Dairesi adına çeşitli kurumlar (burada: Yurtdışı Eğitim Merkezi, Kültür Bakanlığı Konferansı Pedagojik Değişim Servisi) ve kuruluşlar (burada: Goethe Enstitüsü, Alman Akademik Değişim Servisi) tarafından hem münferit hem de müşterek yürütülen çalışmalar kapsamında kendini göstermektedir. Bu çalışmalar doğrudan ya da dolaylı olarak farklı alanları ve insan gruplarını etkilemektedir.

Okul alanında, Yurtdışı Eğitim Merkezi tarafından koordine edilen ve desteklenen toplam 6 DAS ve 17 DSD okulunda, Türk öğrencileri doğrudan Alman diliyle ve doğrudan veya dolaylı olarak Alman eğitimiyle temas kurmaktadır. Bu okulların öğrencilerine aynı zamanda Almanya'da üniversite eğitimi görmelerini sağlayan okul diplomaları ve Almanca dil diplomaları alma imkanı da sunulmaktadır. Ayrıca Türkiye'de Goethe Enstitüsü tarafından koordine edilen ve desteklenen 18 FIT okulunda da birçok Türk öğrencisi, Almanca öğretiminin temel seviyesinin geliştirilmesi veya yaygınlaştırılması ile birlikte Alman diliyle temas kurmaktadır. PASCH Ağı'na dahil olan DAS, DSD ve FIT okullarının öğrencilerine ayrıca, bir yandan Goethe Enstitüsü'nün Almanya'daki gençlik kampları ile, diğer yandan da Kültür Bakanlığı Konferansı Pedagojik Değişim Servisi'nin öğrenci değişim programı ile Almanya'yı tanıma imkânı sunulmaktadır. PASCH okullarının öğretmenleri ise yine Kültür Bakanlığı Konferansı Pedagojik Değişim Servisi tarafından mesleki eğitim alabilmektedir. Türkiye'deki diğer okulların Almanca öğretmenleri ise İstanbul, Ankara ve İzmir'de bulunan 3 Goethe Enstitüsü'nün sunduğu sadece meslek içi eğitim imkanlarından değil, aynı zamanda öğretmenlere özel olan öğretim ve öğrenim materyallerinden ve ayrıca Almanca derslerinden de faydalanabilmektedir. Bunun yanı sıra, Goethe Enstitüsü'nün sunduğu etkinlik ve yarışmaları derse dahil eden öğretmenler sayesinde, öğrenciler de dolaylı olarak Goethe Enstitüleri'nin varlığından ve sundukları imkanlardan haberdar olmaktadır.

Yükseköğretim alanında Alman Akademik Değişim Servisi, bireysel ve proje teşvikleriyle birlikte Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin veya araştırmacıların Almanya'daki üniversitelerde öğrenim görmelerine veya araştırma yapmalarına olanak sağlamaktadır. PASCH okullarından mezun olan öğrencilere ise Almanya'da üniversite eğitimi

görmeleri için özel burslar sunulmaktadır. Aynı zamanda Alman Akademik Değişim Servisi, Türkiye'deki 11 önemli üniversitede okutmanlık pozisyonu ile temsil edilmekte ve böylece üniversite öğrencilerine ve personeline Alman dili ve kültürüyle doğrudan temas ve Almanya'da eğitim ve araştırma olanakları hakkında bilgi sunmaktadır. Alman Akademik Değişim Servisi tarafından desteklenen Türk Alman Üniversitesi ise, Almanya'dan görevlendirilen dil asistanları ve öğretim görevlileriyle sadece Almanca eğitim vermekle kalmamakta, aynı zamanda Alman standartlarına göre üniversite eğitimi vermekte ve öğrenci ile personeline Almanya ile çeşitli şekillerde bağlantı olanakları sunmaktadır.

Yetişkin eğitimi alanında ve aynı zamanda bunun ötesinde de Goethe Enstitüsü'nün önemli bir rolü vardır. Özellikle gençler ve yetişkinler, burada çeşitli dil seviyelerinde Almanca öğrenebilmekte ve Almanca sınavlarına girerek Almanya'da okumak, çalışmak veya yaşamak için temel şartı sağlayabilmektedirler. Ayrıca Türkiye'deki Goethe Enstitüleri, kültürel ve akademik etkinliklerin yanı sıra yerel kütüphaneleri ve dijital kütüphanesiyle hem Alman diline ve kültürüne ilgisi olan hem de Alman dili ve kültürüyle daha önce hiç teması olmamış kişilerin temas kurmasını mümkün kılmaktadır.

Açıklamaların gösterdiği gibi, Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası'nın dil ve eğitim alanlarındaki etkisi Türkiye'deki birçok farklı alana ve insan grubuna yansımaktadır. Bu politikanın okul, yükseköğretim ve yetişkin eğitimi alanlarına olan etkisi, Federal Dışişleri Bakanlığı'nın himayesinde yürütülen ve Yurtdışı Eğitim Merkezi, Alman Akademik Değişim Servisi ve Goethe Enstitüsü tarafından hazırlanan 'Dünya Geneline Yabancı Dil olarak Almanca' adlı çalışma çerçevesinde düzenli olarak araştırılıp raporlanmaktadır.

Özetle, Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası'nın Türkiye'deki dil ve eğitim alanlarına doğrudan veya dolaylı yansımaları, yalnızca Almanya ile Alman dilini, kültürünü ve eğitimini tanıtmak, Türkiye ile kültür, eğitim ve bilim alışverişini teşvik etmek veya Türkiye ile Almanya arasındaki uluslararası ilişkileri güçlendirmek gibi amaçları taşımamaktadır. Bunun yanı sıra, Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası, Türkiye'deki Almanya algısını şekillendirmeye, Almanya'nın Türkiye'deki etkisini artırmaya ve Türkiye'den nitelikli kişileri Almanya'ya çekmeye hizmet ettiği aşikardır. İncelenen kurum ve kuruluşlar tarafından hem münferit hem müşterek yürütülen çalışmalar ile birlikte Almancanın Türkiye'deki okul, yükseköğretim ve yetişkin eğitimi alanlarındaki durumunun düzenli olarak araştırılıp raporlanması, Federal Dışişleri Bakanlığı Kültür ve Toplum Dairesi'nin himayesinde olan Alman Dış Kültür ve Eğitim Politikası'nın Türkiye'de gelecekte de sürdürüleceğini göstermektedir.

Kaynakça

- Akpınar Dellal, N. (2020). Alman Dış Kültür Politikası'nda Belirleyici Unsurlar: Çatışmasızlık ve Yumuşak Güç / Sivil Güç - Enstitüler, Okullar ve Diğer Aracı Örgütler. B. Kholod ve N. Akpınar Dellal (Ed.), *Modern Critical Trends in Education* içinde (s. 35-48). Düsseldorf: Lambert Academic Publishing.
- Alemdar, A. (2018). *Kültürel Diplomasi: Almanya ve Türkiye Örneği* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara. <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/4699>.
- Auswärtiges Amt. (1957). *Kulturabkommen zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Türkischen Republik / Federal Almanya Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Kültür Anlaşması*. <https://tuerkei.diplo.de/blob/1783972/d6489ef72feb7a717324f9ab06460540/kulturabkommen-data.pdf>.
- Auswärtiges Amt. (1986). *Zusatzabkommen zum Kulturabkommen zwischen der Republik Türkei und der Bundesrepublik Deutschland / Türkiye Cumhuriyeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti Arasındaki Kültür Anlaşmasına Ek Anlaşma*. <https://tuerkei.diplo.de/blob/1783986/9821fc5b6ffbebd8fc65a776a8349d1e/zusatzabkommen-data.pdf>.
- Auswärtiges Amt. (2015). *Deutsch als Fremdsprache weltweit. Datenerhebung 2015*. https://www.goethe.de/resources/files/pdf37/Bro_Deutschlernerhebung_final2.pdf.
- Auswärtiges Amt. (2020a). *24. Bericht der Bundesregierung zur Auswärtigen Kultur- und Bildungspolitik für das Jahr 2020*. <https://www.auswaertiges-amt.de/blob/2460126/f65c6be22ce7974082d6cd01f555cbe8/akbp-bericht2020-data.pdf>.
- Auswärtiges Amt. (2020b). *Deutsch als Fremdsprache weltweit. Datenerhebung 2020*. <https://www.auswaertiges-amt.de/blob/2344738/b2a4e47fdb9e8e2739bab2565f8fe7c2/deutsch-als-fremdsprache-data.pdf>.
- Auswärtiges Amt. (2022). *Abteilung Kultur und Gesellschaft*. <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aamt/auswdienst/abteilungen/kulturundgesellschaft-node>.
- Auswärtiges Amt. (2023a). *Organisationsplan des Auswärtigen Amtes*. <https://www.auswaertiges-amt.de/blob/215270/8d4d578ea16e53099d2ce5063ea06a86/organisationsplan-data.pdf>.
- Auswärtiges Amt. (2023b). *Was kostet Außenpolitik? Der Haushalt des Auswärtigen Amtes*. <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aamt/auswdienst/haushalt/2283092>.

- Auswärtiges Amt. (t.b.a). *Bilaterale Abkommen im Kulturbereich*. <https://tuerkei.diplo.de/tr-de/themen/kultur/-/1667966>.
- Auswärtiges Amt. (t.b.b). „*Okullar – Geleceğin Partnerleri*“ (PASCH). <https://tuerkei.diplo.de/tr-tr/themen/kultur/-/1797618>.
- Deutscher Akademischer Austauschdienst. (2022a). *DAAD GLOBUS – Länderbericht. Türkei: Kurze Einführung in das Hochschulsystem und die DAAD-Aktivitäten 2021*. https://static.daad.de/media/daad_de/pdfs_nicht_barrierefrei/infos-services-fuer-hochschulen/laendersachstaende/expertise-zu-themen-laendern-regionen/tuerkei_daadsachstand.pdf.
- Deutscher Akademischer Austauschdienst. (2022b). *DAAD Jahresbericht 2021*. https://static.daad.de/media/daad_de/pdfs_nicht_barrierefrei/der-daad/web_jb_2021.pdf.
- Deutscher Akademischer Austauschdienst. (2022c). *Erasmus+ Jahresbericht 2021*. https://eu.daad.de/medien/eu.daad.de.2016/dokumente/service/medien-und-publikationen/jahresberichte/na_daad_jahresbericht_2021.pdf.
- Deutscher Akademischer Austauschdienst. (2022d). *Länderstatistik 2021: Türkei*. https://static.daad.de/media/daad_de/pdfs_nicht_barrierefrei/der-daad/zahlen-fakten/daad-laenderstatistik_26.pdf.
- Deutscher Akademischer Austauschdienst. (2022e). *Türkisch-Deutsche Universität: Zwei Länder, zwei Sprachen, ein Studium*. https://static.daad.de/media/daad_de/pdfs_nicht_barrierefrei/infos-services-fuer-hochschulen/projektsteckbriefe/tdu_tnb_tagung_2022.pdf.
- Deutscher Akademischer Austauschdienst. (t.b.a). *DAAD-Lektoren*. <https://www.daad-turkiye.org/de/ueber-uns/daad-lektoren/>.
- Deutscher Akademischer Austauschdienst. (t.b.b). *Türkisch-Deutsche Universität (TDU)*. <https://www.daad.de/de/infos-services-fuer-hochschulen/weiterfuehrende-infos-zu-daad-foerderprogrammen/tdu/>.
- Deutscher Bundestag / Wissenschaftliche Dienste. (2006). *Das Goethe-Institut: Institutionelle Strukturen und Einbindung in das System der Auswärtigen Kulturpolitik der Bundesrepublik Deutschland*. <https://www.bundestag.de/resource/blob/414912/0568e39c4b0e2c59ab740dd792f7b8a7/wd-10-043-06-pdf-data.pdf>.
- Goethe Institut. (2020). *Satzung*. https://www.goethe.de/resources/files/pdf215/vereinssatzung-de_15jan21.pdf.

- Goethe Institut. (2022). *Jahrbuch 2021/2022*. https://www.goethe.de/resources/files/pdf270/jahrbuch-2021_2022.pdf.
- Goethe Institut. (2023a). *Almanca Öğretmenlerine Yönelik Meslek İçi Eğitim Olanakları*. <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/spr/unt/for.html>.
- Goethe Institut. (2023b). *Almanca Sınavları: Ankara*. <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/sta/ank/prf.html>.
- Goethe Institut. (2023c). *Almanca Sınavları: İstanbul*. <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/sta/ist/prf.html>.
- Goethe Institut. (2023ç). *Almanca Sınavları: İzmir*. <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/sta/izm/prf.html>.
- Goethe Institut. (2023d). *Almanya'da Meslek İçi Eğitim*. <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/spr/unt/for/deu.html>.
- Goethe Institut. (2023e). *Ankara'da Almanca Kursları*. <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/sta/ank/kur.html>.
- Goethe Institut. (2023f). *E-Kütüphane 'Onleihe'*. <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/kul/ser/lei.html>.
- Goethe Institut. (2023g). *Etkinlikler*. <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/ver.cfm>.
- Goethe Institut. (2023ğ). *İstanbul'da Almanca Kursları*. <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/sta/ist/kur.html#i6975284>.
- Goethe Institut. (2023h). *İzmir'de Almanca Kursları*. <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/sta/izm/kur.html>.
- Goethe Institut. (2023i). *Konsept ve Malzemeler*. <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/spr/unt/kum.html>.
- Goethe Institut. (2023ı). *Kütüphane Ankara*. <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/sta/ank/bib.html>.
- Goethe Institut. (2023j). *Kütüphane İstanbul*. <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/sta/ist/bib.html>.
- Goethe Institut. (2023k). *Kütüphane İzmir*. <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/sta/izm/bib.html>.
- Goethe Institut. (2023l). *Literatür: Türkiye ve Almanya'da Edebiyat*. <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/kul/sup/lit.html>.
- Goethe Institut. (2023m). *Mein Weg nach Deutschland*. <https://www.goethe.de/prj/mwd/tr/startseite.html>.

- Goethe Institut. (2023n). *Tarabya Kültür Akademisi*. <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/kul/sup/kar.html>.
- Goethe Institut. (2023o). *Türkiye'de DLL*. <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/spr/unt/for/gia/dll.html>.
- Goethe Institut. (2023ö). *Türkiye'de Meslek İçi Eğitim: Almanca Öğretmenler İçin*. <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/spr/unt/for/gia.html>.
- Goethe Institut. (2023p). *Yarışmalar ve Etkinlikler*. <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/spr/unt/ver.html>.
- Kulturakademie Tarabya (t.b.) *Tarabya Kültür Akademisi*. <http://kulturakademie-tarabya.de/tr/kulturakademie/#>.
- Kultusministerkonferenz. (t.b.a). *Aufgaben der Kultusministerkonferenz*. <https://www.kmk.org/kmk/aufgaben.html>.
- Kultusministerkonferenz. (t.b.b). *Mitglieder der Kultusministerkonferenz*. <https://www.kmk.org/kmk/mitglieder.html>.
- Kultusministerkonferenz. (t.b.c). *Verantwortung für das Auslandsschulwesen*. <https://www.kmk.org/themen/auslandsschulen/verantwortung-fuer-die-auslandsschulen.html>.
- Kultusministerkonferenz. (t.b.d). *Weltweite Prüfungen, zentrale Organisation – Struktur und Organisation des Programms zum Deutschen Sprachdiplom der Kultusministerkonferenz*. <https://www.kmk.org/themen/deutsches-sprachdiplom-dsd/weltweite-pruefungen-zentrale-organisation.html>.
- Kultusministerkonferenz / Pädagogischer Austauschdienst. (t.b.a). *Leitbild des Pädagogischen Austauschdienstes*. <https://www.kmk-pad.org/pad/leitbild.html>.
- Kultusministerkonferenz / Pädagogischer Austauschdienst. (t.b.b). *Partnerschulnetz*. <https://www.partnerschulnetz.de>.
- Kultusministerkonferenz / Pädagogischer Austauschdienst. (t.b.c). *Partnerschulnetz / Schulsuche*. <https://www.partnerschulnetz.de/schulsuche>.
- Maaß, K.-J. (2013). *Werbung, Werte, Wettbewerb – Wohin steuert die Auswärtige Kulturpolitik?* Stuttgart: ifa (Institut für Auslandsbeziehungen). <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168- ssoar-54833-7>.
- Netzwerk Deutsch. (2010). *Statistische Erhebungen 2010. Die deutsche Sprache in der Welt*. <https://www.goethe.de/resources/files/pdf19/5759818-STANDARD.pdf>.
- Nye, J. S. Jr. (1990). Soft Power. *Foreign Policy*, 80, 153-171.

- Nye, J. S. Jr. (2003). Soft Power: Propaganda isn't the Way. *The International Herald Tribune*, 10.01.2003. <https://www.nytimes.com/2003/01/10/opinion/IHT-soft-power-propaganda-isnt-the-way.html>.
- Ortner, B. ve Ruckteschell-Katte, K. v. (2010). Sprachenpolitische Konzepte und Institutionen zur Förderung der deutschen Sprache in nichtdeutschsprachigen Ländern. H.-J. Krumm vd. (Ed.), *Deutsch als Fremd- und Zweitsprache* (1. cilt) içinde (s. 133-143). Berlin / New York: de Gruyter.
- PASCH. (2022). *Weltkarte aller PASCH-Schulen (Stand: 10/2022)*. <https://www.pasch-net.de/de/pasch-schulen/weltkarte.html>.
- PASCH. (2023). *PASCH-net*. <https://www.pasch-net.de/de/index.html>.
- Sakar, M. S. ve Kaymaz, M. (2020). Alman Dış Politikasının Sivil Yüzü ve Kültür Politikaları. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 3(1), 73-88.
- Ständige Arbeitsgruppe Deutsch als Fremdsprache. (2003). *Deutsch als Fremdsprache. Erhebung 2000*. <https://www.goethe.de/resources/files/pdf19/60112-STANDARD.pdf>.
- Ständige Arbeitsgruppe Deutsch als Fremdsprache. (2006). *Deutsch als Fremdsprache weltweit. Datenerhebung 2005*. <https://www.goethe.de/resources/files/pdf19/1459127-STANDARD.pdf>.
- TestDaF. (2023). *Testzentrensuche weltweit*. <https://www.testdaf.de/de/teilnehmende/mein-testdaf/testzentrum-finden/>.
- Zentralstelle für das Auslandsschulwesen. (2022a). *Auslandsschularbeit weltweit*. https://www.auslandsschulwesen.de/Webs/ZfA/DE/Home/home_node.html.
- Zentralstelle für das Auslandsschulwesen. (2022b). *Deutsche Auslandsschulen (DAS)*. https://www.auslandsschulwesen.de/Webs/ZfA/DE/Schulnetz/DAS/das_node.html.
- Zentralstelle für das Auslandsschulwesen. (2023). *Auslandsschulverzeichnis (Stand: 03/2023)*. <https://www.auslandsschulwesen.de/SharedDocs/Downloads/Webs/ZfA/DE/AuslandsAuslandsschulver/Auslandsschulverzeichnis.html?nn=52714>.
- Zimmermann, O. ve Geißler, T. (2018). *Die dritte Säule: Beiträge zur Auswärtigen Kultur- und Bildungspolitik*. Berlin: Deutscher Kulturrat.